

PARODONT YALLIG'LANISH KASALLIKLARINI BAHOLASHDA YURAK-QON TOMIR TIZIMIDAGI XAVF OMILLARI

Arzikulova Munisa Shuxrat qizi

Jo'rayeva Muxlisa Abduvohidovna

Kirish

Butun dunyo tibbiyoti uchun aholining umr ko'rish davomiyligini oshirish va uning sifatini oshirish vazifasi ustunlik qilmoqda. Bu vazifa bilan bir qatorda, ayniqsa, keksalar soni tobora ortib borayotgan hayotning o'zi to'laqonli bo'lishini ta'minlash muhim ahamiyatga ega. Organizm qarigan sari qon tomir tizimidagi funksional va morfologik o'zgarishlar rivojlanib borgan uchun o'limga birinchi navbatda yurak-qon tomir tizimi kasalliklari sabab bo'lishi tabiiy. Shu munosabat bilan, yurak-qon tomir kasalliklari paydo bo'lishi va progressiv rivojlanishining oldini olish yo'llarini izlash juda aniq. O'z navbatida, qon tomir devorining holatiga ta'sir qiluvchi organizmdagi barcha, asosan surunkali jarayonlar kardiologiya mutaxassislarining diqqat markazida bo'ladi. Qoida tariqasida, bu o'choqli yallig'lanish kasalliklari bo'lib, ular kursi ortishi bilan organizmdagi surunkali yallig'lanish jarayonining sezilarli darajada og'irlashishi yoki hatto mustaqil sababi bo'lishi mumkin. Mamlakatimizda bu mumkin bo'lgan bog'liqlik 1920-yillardan boshlab markaziy muammolardan biri bo'lib kelgan va yaqinda u chet ellik mutaxassislar tomonidan doimiy ravishda o'rganilmoqda [1-4].

Miokard infarkti (MI) koronar arteriyalar devoridagi yallig'lanish o'zgarishlarining asosiy ko'rinishidir. MI G'arb dunyosida o'limning asosiy sabablaridan biridir. Parodontit yoki og'iz bo'shlig'ining boshqa yallig'lanish kasalliklari yurak-qon tomir kasalliklarini keltirib chiqarishi mumkinmi, tizimli aloqalar mavjudmi, ateroskleroz va qandli diabet kabi kasalliklar bilan aloqalar bugungi kunda butun dunyo bo'ylab zamonaviy stomatologiyaning asosiy savollaridir. Tish shifokorining amaliy faoliyati somatik kasalliklar tarixi bo'lgan

bemorlarning ko'p qismini ($>30\%$) davolash bilan bog'liq. Aholi qarishining davom etayotgan jarayoni, xavf omillarining mavjudligi bilan birga, tananing kompensatsiya qobiliyatining pasayishi fonida birga keladigan kasalliklar sonining ko'payishiga yordam beradi [6]. SGP va YUQTTK o'rtasidagi munosabatlar masalasi juda murakkab va agar mavjud yurak-qon tomir patologiyasining rivojlanish ehtimoli va periodontal kasalliklarning tabiatiga salbiy ta'siri bir qator tadqiqotlarda isbotlangan bo'lsa [5, 7, 8]], keyin mavjud surunkali teskari ta'sir YUQTTK va uning asoratlari xavfi haqida parodontit etarli darajada o'rganilmagan. Hozirgi vaqtda ichki organlarning ko'plab kasalliklari patogenezida infeksiya va aseptik yallig'lanish bilan bog'liq bo'lgan tizimli yallig'lanish reaksiyasiga ko'proq ahamiyat berilmoqda [1, 2]. Aniq mahalliy yallig'lanish yoki uning yo'nalishini cheklovchi mexanizmlarning ishlamay qolishi bilan hs-CRP ko'tariladi, sitokinlar qon aylanish tizimiga kiradi, bu esa SVR rivojlanishiga olib keladi [9].

Yuqoridagilar bilan bog'liq holda, bizning tadqiqotimizning maqsadi yallig'lanishli periodontal kasalliklar va turli yurak-qon tomir xavfi (CVR) bo'lgan bemorlarda YUQTTK rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish edi.

Tadqiqot maqsadi- turli xil yurak-qon tomir xavfi bo'lgan bemorlarda yallig'lanishli periodontal kasalliklar va yurak-qon tomir kasalliklari rivojlanishi o'rtasidagi munosabatlarni o'rganish.

Materiallar va usullar

Tadqiqotni o'tkazish uchun to'rtta guruh tuzildi: engil ($n = 25$), o'rtacha ($n = 34$), og'ir ($n = 30$) va yallig'lanishli periodontal kasalliklari bo'lmagan nazorat guruhi bemorlari ($n = 20$).

Engil darajadagi SGP bo'lgan bemorlarning kichik guruhida bemorlarning yoshi $45,5 \pm 1,85$ yoshni, o'rtacha va og'ir darajali bemorlarda esa $48,6 \pm 2,08$ va $49,3 \pm 1,8$ yoshni tashkil etdi. Nazorat guruhidagi bemorlarning yoshi $45,7 \pm 2,91$ yil edi.

Bemorlarning kichik guruhlari o'rtasida yosh farqi yo'q edi. Engil parodontit bilan og'rig'an bemorlar orasida 8 (32%) erkaklar va 17 (68%) ayollar bor. O'rtacha og'irlikdagi bemorlar orasida 10 erkak (29%) va 24 ayol (71%) bor. Og'ir SGP bilan og'rig'an bemorlarning kichik guruhida 6 (20%) erkaklar va 24 (80%) ayollar edi.

YQTK rivojlanish xavfi SCORE (Tizimli koronar xavfni baholash) shkalasi yordamida baholandi, bu esa o'linga olib keladigan yurak-qon tomir hodisalarining 10 yillik xavfini aniqlash imkonini beradi. Yuqori xavf 5% yoki undan ko'p, past xavf 1-4% ni tashkil qiladi.

Statistik ishlov berish tavsiflovchi statistika yordamida, STATISTICA 10 dasturining imkoniyatlaridan foydalangan holda ROC tahlili yordamida amalga oshirildi.

Natijalar va muhokama

Yengil, o'rtacha va og'ir darajadagi SGP bo'lgan bemorlarda SCORE shkalasi bo'yicha xavf mos ravishda $0,3 \pm 0,11$, $1,4 \pm 0,41$ va $1,6 \pm 0,37$ ballni tashkil etdi. Nazorat guruhida bir xil ko'rsatkich $0,8 \pm 0,37$ ballni tashkil etdi. Nazorat guruhidagi SCORE shkalasi bo'yicha yuqori xavf 5% da, engil, o'rtacha va og'ir SGP og'irligi bo'lgan bemorlarda mos ravishda 0%, 8,8% va 13,3% da sodir bo'lgan. Guruhlar orasidagi ishonchlilikni baholash Fisher testi yordamida dispersiya tahlili yordamida amalga oshirildi. Bir nechta taqqoslashlar guruhlar o'rtasidagi ko'rsatkichda sezilarli farqni ko'rsatdi: SGP ning kuchayishi bilan KVH rivojlanish xavfi yuqori edi.

O'tkir bosqichda SVRning og'irligini tavsiflash imkonini beruvchi sezgir belgilar hs-CRP, IL-6 va fibrinogendir. Qonda hs-CRP normasining yuqori chegarasi 5 mg/l, IL-6 uchun – 10 pg/ml, fibrinogen uchun – 4 g/l. Bemorlarning kichik guruhlarida ushbu markerlarni o'rganish natijalari 1-jadvalda keltirilgan.

Parodontitning kuchayishi bilan qondagi hs-CRP doimiy ravishda oshib boradi. Nazorat guruhi bilan solishtirganda, engil, o'rtacha va og'ir parodontit bilan hs-CRP darajasi mos ravishda 66,7% ($p < 0,05$), 95,2% ($p < 0,01$) va 2,8 marta ($p < 0,001$) ga oshdi. Xuddi shunday holat IL-6 uchun ham kuzatildi. Yengil surunkali parodontit bilan og'rigan bemorlarda IL-6 darajasida normaning yuqori chegarasidan oshib ketishi qayd etilgan ($11,0 \pm 3,38$ pg / ml). Nazorat guruhidagi shunga o'xshash ko'rsatkichga nisbatan ikki tomonlama taqqoslash engil (2,4 marta), o'rtacha (2,8 marta) bo'lgan bemorlarning qonida IL-6 darajasining sezilarli darajada oshishini aniqladi. Fibrinogenga kelsak, uning statistik jihatdan sezilarli o'sishi og'ir surunkali parodontit bilan og'rigan bemorlarda nazorat guruhiga nisbatan 30,3% ga aniqlangan ($p < 0,05$). Engil va mo'tadil parodontit bilan og'rigan bemorlarda faqat fibrinogenni ko'paytirish tendentsiyasi mavjud edi. Shunday qilib, SGP bilan og'rigan bemorlarda SVR belgilari parodontitning og'irligiga qarab ko'paydi.

SGP yallig'lanish kasalligi ekanligini hisobga olsak va yaqinda ikkita jarayon - yallig'lanish va ateroskleroz o'rtasidagi bog'liqlik haqiqati umumiy e'tirof etilgan bo'lsa, integral yallig'lanish omili - hs-CRP - bu jarayonlar o'rtasida vositachi bo'lishi mumkin [3, 4, 5.]. 2005 yilda ikkita mustaqil tadqiqot guruhining ish natijalari e'lon qilindi, ular hs-CRP arterial blokirovka jarayonlarida va natijada insult va o'tkir miokard infarktining paydo bo'lishida faol ishtirok etadi degan xulosaga keldi. Mualliflarning ta'kidlashicha, hs-CRP miqdori qanchalik yuqori bo'lsa, yurak-qon tomir asoratlari ehtimoli shunchalik yuqori bo'ladi [3, 4]. Amerika yurak assotsiatsiyasining (AHA) qaroriga ko'ra, hs-CRP yurak-qon tomir patologiyasining o'rtacha xavfi bo'lgan bemorlar uchun skrining rejasiga kiritilishi tavsiya etiladi [3].

YUQTTK xavfini aniqlashda qondagi hs-CRP kontsentratsiyasining diagnostik ahamiyatini aniqlash uchun biz ROC tahlilini o'tkazdik. SGP bemorlari orasida

og'ir parodontit va SCORE xavfi yuqori bo'lgan bemorlar tanlandi. Bunday bemorlarning ahvoli "1" deb baholandi va ularning qondagi hs-CRP darajasi aniqlandi. SCORE shkalasi bo'yicha SGPning engil va o'rtacha og'irligi va past xavfi bo'lgan bemorlarning darajasi 0 deb baholandi. Natijada quyidagi natijalarga erishildi. Differensial hs-CRP kesish nuqtasi qonda yoki chegara nuqtasi 3,4 mg/l ni tashkil etdi. SGP bemorlarida bu darajadan oshib ketganda, og'ir periodontal shikastlanish va yurak-qon tomir kasalliklarining asoratlari rivojlanish xavfi diagnostik sezgirlik 94,4% va o'ziga xoslik 47,8% ga oshdi. Tegishli ROC egri chizig'i ostidagi maydon (AUC, Egri chiziq ostidagi maydon) yuqori qiymatga ega ($AUC = 0,690 \pm 0,064$) statistik ahamiyatga ega $p = 0,0029$ ($z\ 2,98$), bu xavfni baholash uchun testning prognostik ahamiyatini tasdiqladi

Xulosa

Shunday qilib, surunkali umumiy parodontitning mavjudligi YUQTK og'irlashtiradigan va, ehtimol, YUQTK paydo bo'lishiga moyil bo'lgan omil sifatida qaralishi mumkin. Yallig'lanishli periodontal kasalliklarning samarali oldini olish, tashxislash va davolash nafaqat mahalliy foydali oqibatlarga olib keladi, balki CVRni kamaytirishga ham qaratilgan.

Adabiyotlar:

1. Indiaminova G. N., Arzikulova M. S. УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОВ ОКАЗАНИЯ СТОМАТОЛОГИЧЕСКОЙ ПОМОЩИ ДЛЯ ДЕТЕЙ С ЗАДЕРЖКОЙ ПСИХИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ //JOURNAL OF BIOMEDICINE AND PRACTICE. – 2021. – Т. 6. – №. 1.
2. Индиаминова Г., Арзикулова М. Усовершенствование методов оказания стоматологической помощи для детей с задержкой психического развития //Журнал биомедицины и практики. – 2021. – Т. 1. – №. 1. – С. 22-27.

3. Ризаев Э. А., Агабабян И. Р., Арзикулова М. Ш. К. АУТОИММУННОЕ ВОСПАЛЕНИЕ КАК ПРИЧИННО-СЛЕДСТВЕННАЯ СВЯЗЬ ПАРОДОНТИТА И АТЕРОСКЛЕРОЗА //Вопросы науки и образования. – 2022. – №. 6 (162). – С. 50-64.

4. Munisa, Arzikulova, and Ruzimuradova Zilola. "ASSESSMENT OF THE PREVALENCE OF NON-CARIOUS LESIONS AND THEIR RELATIONSHIP WITH CONCOMITANT DISEASES." *Scientific Journal Of Medical Science And Biology* 2.2 (2023): 2-6.

5. Shukhratovna, Arzikulova Munisa. "INVESTIGATION OF THE EFFECTIVENESS OF DENTAL PLAQUE REMOVAL METHODS DURING PROFESSIONAL ORAL HYGIENE." *Journal of Modern Educational Achievements* 6.6 (2023): 250-253.

6. Шукуров, Шерзод Шухратович, Муниса Шухратовна Арзикулова, and Мусурмон Абдусайдович Санакулов. "ТИШ ҚАТТИҚ ТЎҚИМАЛАРИ НОКАРИОЗ КАСАЛЛИКЛАРИНИНГ ТАРҚАЛИШИ ВА ҲАМРОҲ КАСАЛЛИКЛАР БИЛАН БОҒЛИҚЛИГИНИ БАҲОЛАШ." *JOURNAL OF ORAL MEDICINE AND CRANIOFACIAL RESEARCH*: 52.